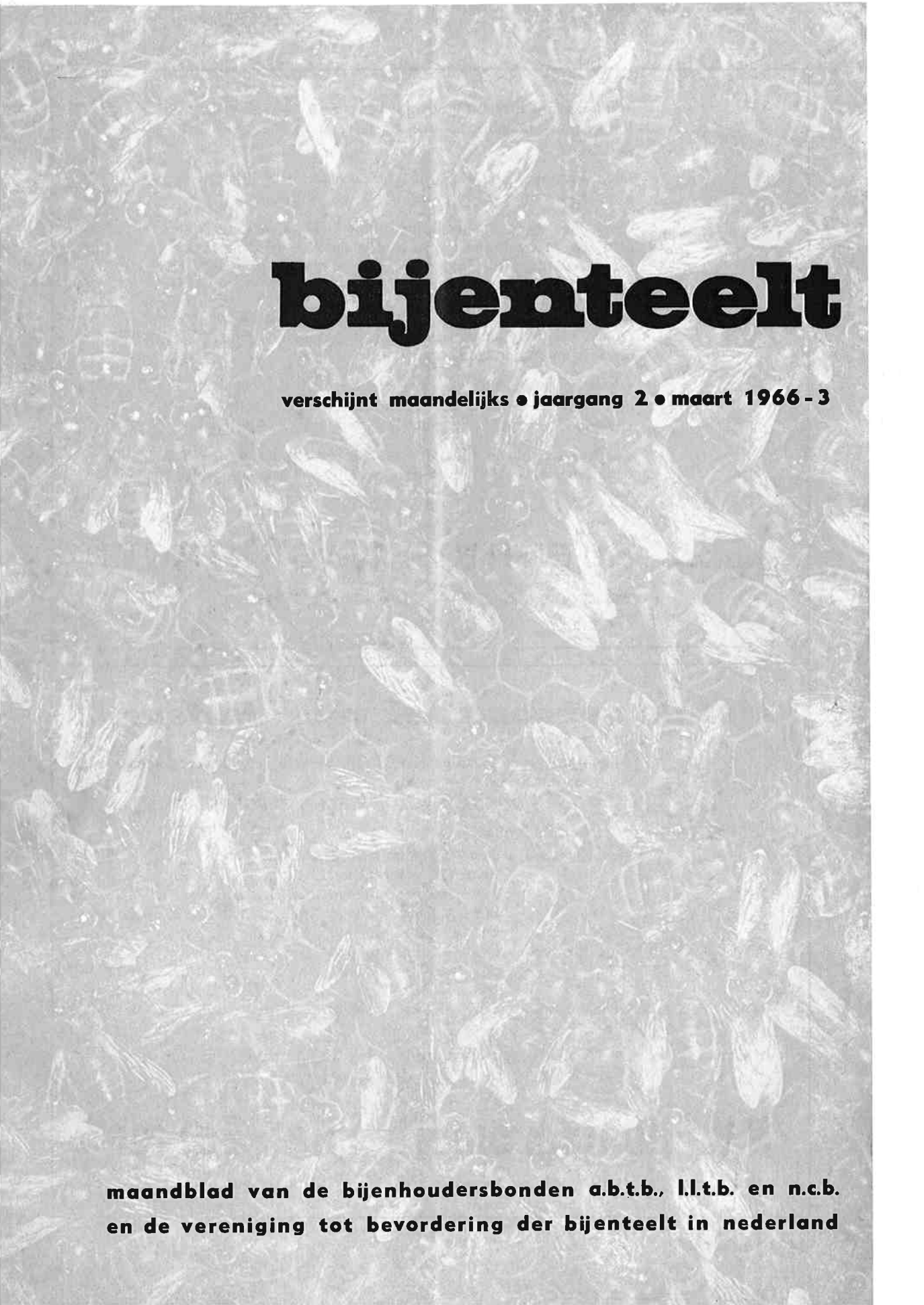

bijenteelt

verschijnt maandelijks • jaargang 2 • maart 1966 - 3

**maandblad van de bijenhoudersbonden a.b.t.b., l.l.t.b. en n.c.b.
en de vereniging tot bevordering der bijenteelt in nederland**

Wij kunnen u alles wat u nodig hebt voor uw bijen uit voorraad leveren; uw bestellingen worden met de meeste spoed uitgevoerd.

Onze raampjes zijn van gaaf grenen hout; u vindt er geen kwastje en zelfs geen pitje in.

Onze bijenkasten zijn meubelmakerswerk. De afwerking is zo glad als een eikel, er zit geen haartje op. Van goed materiaal hebt u een mensenleeftijd plezier, van slecht materiaal hebt u een mensenleeftijd verdriet!

Wij houden de voorgeschreven houtdikten aan. De buitenranden van onze simplexkasten b.v. zijn van duims hout, uit één stuk en zonder naden.

Onder het zware zink van onze platte bijenkast-daken vindt u hout en geen eterniet, dat condenswatervorming in de kasten veroorzaakt. Vocht is de grootste vijand van onze bijen!

Tot het verschijnen van onze nieuwe prijscourant gelden de oude prijzen. Vraagt u even onze prijslijst met aanvullingsblad aan?

Goede dingen

BIJENHUIS WAGENINGEN

TELEFOON 08370-28 63 — GIRO 82 32 76

Met de schoonmaak voor de deur...

Wilt u een prima glans en gemakkelijk werken, gebruik dan vooral goede boenwas, d.w.z.

HOOGGLANS „ZONNESCHIJN” BOENWAS

Wij kunnen u leveren:

Meubelwas,	doos	55 gram inhoud	f 0,50
	doos	125 gram inhoud	f 0,90
	bus	500 gram inhoud	f 2,—
	bus	5 kg inhoud	f 13,—
	bus	10 kg inhoud	f 23,—
Vloeibare was,	bus	1 ltr. inhoud	f 3,50
	bus	5 ltr. inhoud	f 13,—
	bus	10 ltr. inhoud	f 23,—
Glansveegpoeder,	bus	10 kg inhoud	f 10,—

Leverbaar in de kleuren geel, bruin en wit.

Voor de beste boenwas voor de billijkste prijzen is Boxtel uw adres.

Bestel tijdig!

N.V. Honingzemerij „Het Zuiden”

Telefoon 04106-23 06.

BIJENTEELT

Maandblad van de Bijenhoudersbond van de L.L.T.B., de Bijenhoudersbond van de N.C.B., de Imkersbond van de A.B.T.B. en de Vereniging tot bevordering der Bijenteelt in Nederland.

*

Redactie:

P. A. M. van Dongen, Ravelij 4, Steenberg en R. P. Groenveld, Bijenhuis, Wageningen (eindredacteur).

*

Redactiecommissie:

W. Assink, Enschede; J. Beyer, Heerlen; P. L. Lammers, Oss en H. G. Magendans, Arnhem.

*

Adviseur:

De rijksbijenconsulent.

*

Advertenties en Speurbijtes:

N.V. van Maastricht en Verhoeven, Oude Kraan 16, Arnhem.

*

Verschijsdag:

De eerste woensdag van de maand.

*

Inzendingskopij:

Vóór de 10e der maand.

Nieuwe leden,
adreswijzigingen,
abonnementen,
bestuurszaken, enz.:

Voor de A.B.T.B.:
Imkersbond A.B.T.B.,
Postbus 129, Arnhem.

Voor de L.L.T.B.:
Bijenhoudersbond L.L.T.B.,
Klompstraat 21, Heerlen.

Voor de N.C.B.:
Bijenhoudersbond N.C.B.,
Sporlaan 50, Tilburg.

Voor de Vereniging tot
Bevordering der Bijenteelt:
Bijenhuis, Wageningen.

Ervaringen

UIT EEN IMKERSLOOPBAAN

Dat de Nederlandse bijenteelt sterk is achteruitgegaan heb ik reeds geconstateerd en enige aandacht besteed aan de oorzaken ervan. Deze oorzaken zijn lang niet uitputtend behandeld en dat is ook niet mogelijk, omdat er een complex van oorzaken is en de meningen hierover uiteenlopen. Ik wil wel graag eens wijzen op een bijkomend verschijnsel.

De prijs van bijenvolken

De achteruitgang van de bijenteelt blijkt niet alleen uit het kleiner aantal imkers, dat de laatste 20 jaar met 75% is gedaald, maar ook uit de prijzen, die voor bijenvolken ongeveer 12 jaar geleden in onderling overleg werden vastgesteld en de prijzen, die nu worden betaald. Niettegenstaande de inflatie en de gevolgen daarvan op lonen en prijzen, kan men voor een bijenvolk (soms met kast) nu minder krijgen dan ruim 10 jaar geleden. Ten bewijze daarvan vermeld ik enkele prijzen uit de onderlinge prijsvaststelling, die naar ik meen in 1954 werd gepubliceerd in het Maandschrift voor Bijenteelt: wintervolken op 10 ramen met minimum 6 ramen bezet, exclusief kast, f 40,—; wintervolken op 6 ramen in kastjes f 35,—; zwermen op 6 ramen met enig voedsel, exclusief kast, f 30,—; koninginnen werden in de lijst lager geprijsd dan nu, nl. f 5,—, hoewel er ook toen koninginnen werden verkocht voor f 10,— tot f 15,—; wintervolken in korven tot 1 mei f 30,—. Prijzen voor zwermen in korven en naakte volken — echt iets uit de korventijd — vermeld ik niet, omdat ik schrijf voor moderne imkers.

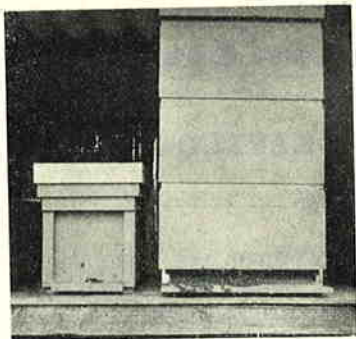
De prijzen van thans liggen niet hoger, soms aanmerkelijk lager dan omstreeks 1954. Niet alleen vraag en aanbod hebben aan deze lagere prijsvorming meegewerkt, ook de prijzen van honing, voedersuiker en bijenteeltbenodigdheden speelden een rol. Mijns inziens moeten we in dit verband ook nog opnoemen de belangstelling van de Nederlandse regering, die vooral de laatste jaren te weinig stimulerend was om de bijenteelt op een redelijk peil in stand te houden. Toch had deze belangrijke tak van land- en tuinbouw, waarvan het grote nut voor de bestuiving van fruitbomen en zaadgewassen niet ontkend kan worden, meer belangstelling en steun verdiend. Gelukkig heeft het Landbouwschap een deel van deze taak gratis op zich genomen en daardoor het belang van de bijenteelt voor ons land benadrukt.

De regeringsbemoeiingen

De regeringsbemoeiingen beperken zich tot instandhouden van één consulentenschap met assistenten, het meebetalen aan de kosten van Ambrosiushoeve en het bijteeltinstituut — verbonden aan het laboratorium voor entomologie te Wageningen — en het derven van de accijns op bijensuiker. Als tegenprestatie moeten de imkersverenigingen de suiker denatureren, waardoor de suiker weer duurder wordt en bovendien betalen de imkers mee aan Ambrosiushoeve en bijteeltinstituut.

Accijnsvrije suiker

Het verstrekken van accijnsvrije suiker dateert van 1909. Toen werd de suiker alleen gedentureerd met een kleurstof:

Wisselmethode beschreven door Schotman en methode voor versterking van koolzaadvolken is nu samen Aalster-methode. Foto 1953.

methylviolet. Dat bleek later niet voldoende en daarom werd in de loop der jaren als tweede stof achtereenvolgens gebruikt paprika, zwarte peper, gemalen kalmoeswortel en vanaf enige jaren na de oorlog octosan, de handelsnaam voor octo-acetylsacharose, een verbinding van azijnzuur en rietsuiker, die in honing weer uiteen kan vallen in de twee samenstellende delen, die beide reeds in kleine hoeveelheden in honing voorkomen. Ongesplitste octosan is erg bitter, maar we mogen blij zijn, dat we van de gemalen kalmoeswortel af zijn. Octosan is voor bijen en broed onschadelijk; de bijen hebben een zeer geringe gevoeligheid voor bittere stoffen. Voor de mens is de stof ook ongevaarlijk, maar walgelijk bitter.

Over de smaak van de bijen kan men in het reeds eerder genoemde boek van Dr. K. von Frisch „De honingbij” zeer interessante dingen lezen.

Indirect nut van de bijen

Over het indirecte nut van de bijen zijn wij imkers het allemaal wel eens, vooral wat de fruitteelt betreft. Het nut van de zaadteelt moeten we niet overdrijven, omdat er in de vrije natuur ook nog andere bestuivende insecten zijn. Voor zaad- of vruchtenteelt in kassen, b.v. freesiazaadteelt en sommige fruitsoorten, maar ook voor zaadteelt in bakken, zoals komkommer- en meloenzaad, heeft men zonder meer bijen nodig.

Het is mij opgevallen, dat voor de huur van bijenvolken voor kassen een huurprijs is vastgesteld, nl. f 35,— voor de eerste 6 weken — freesiazaadteelt duurt langer —, maar voor de bijen bij zaadteelt in bakken bestaat geen richtprijs, hoewel ook bij dit werk de bijenvolken sterk worden gedecimeerd.

Een interessante mogelijkheid om de bijen in de bakken te lokken is het plaatsen van met honing besmeerde schoteltjes onder de glasruiten, waarvan om de 3 er één op lucht moet staan.

De Roever noemt in zijn zaadplantenlijst gewassen op, die hij niet in zijn drachtplantenlijst vermeldt (bv. wortelen) en van sommige (bv. sla- en snijbonen) staat in de drachtplantenlijst: „worden sporadisch bevlogen”. Te veel ijver is in dit geval misplaatst en wekt verwarring.

Direct nut

Het directe nut van de bijen hangt voor een deel af van het doel, dat de imker beoogt: plezierig bijenhouden, honingteelt, koninginnteelt, of verhuuren van bijenvolken. Ik heb jarenlang alleen koninginnteelt beoefend en om de verliezen wat te temperen bijenvolken verhuurd voor zaadteelt in kassen en bakken. De eventuele honingopbrengst was gering en ging weer op aan de koninginnteelt.

Hoeveel kg honing er thans nog in Nederland gemiddeld per jaar wordt gewonnen, kan ik niet bij benadering schatten. De vrijkomende was wordt meestal weer ingeruild voor kunstraat.

Honingteelt en bedrijfsmethoden

Wil een imker speciaal de honingteelt beoefenen en dat is een leuke sport, waarbij heel wat imkerslatijn wordt gebruikt, dan moet hij op bepaalde tijden van het jaar beschikken over sterke volken, die in korte tijd veel honing kunnen halen. In de loop van de laatste 60 jaren heeft men daarvoor allerlei

methoden bedacht. Ook de korfimmers hadden daar reeds hun bedrijfswijzen voor: verwisselen (omzetten) van korven met aan- en afvliegers, het maken van jagers (kunstzwermen), verenigen van volken, en vermoedelijk nog wel meer.

Tot de bedrijfswijzen en teeltmethoden voor kastimmers om tot sterke volken en daardoor grote honingooigsten te komen behoorden: verschillende zwermverhinderingsmethoden, het verenigen van bijenvolken, separeren, omhangen, demareren (een soort omhangen met o.a. mogelijkheid tot kweken van een nieuwe koningin), Snelgrove-methode, het stapelkastensysteem.

Tientallen bladzijden van de boeken van Schotman en De Roever waren aan deze methoden gewijd en alsof we nog niet genoeg hadden, kwamen er nog verschillende Nederlandse imkers met een eigen bedrijfsmethode, dikwijls een ingewikkelde combinatie van reeds lang bekende binnen- of buitenlandse bedrijfswijzen. Het geknoei met bijen kende geen einde. Waar zijn ze allemaal gebleven, zowel de methoden als de erbij behorende imkers? Eén van de Nederlandse uitvinders, de heer Jacobs uit Arnhem, wil ik graag uit het vergeetboek halen. Hij had een eenvoudige, doeltreffende methode gebaseerd op de wetenschap van ervaren imkers,

Stapelkaststelsel volgens Père Dugat met snelgrove bord en twee koninginnen in spaarkast. Foto 1954. Geen goede vliegtag.

dat de beste zwermverhinderings- is: het maken van kunstzwermen. Dus maakte hij in het voorjaar kunstzwermen, plaatste ze ver voor de hoofdvolk en liet ze later op de hoofdvolk afvliegen door ze eerst dichterbij te zetten en dan plotseling weg te nemen. Iets dergelijks werd in 1947 in Noord-Holland reeds gepropageerd door het advies: Maak sterke volken voor de koolzaadkracht door kunstzwermen van het voorafgaande jaar de winter over te houden in 6-raamkastjes en ze in het voorjaar met de koolzaadvolk te verenigen.

Een gelukkige combinatie van de methode Jacobs en de laatstgenoemde, dus het maken van kunstzwermen in het voorjaar, deze laten afvliegen op de hoofdvolk voor zomer- of herfstdracht en ze in het volgende voorjaar te verenigen met de hoofdvolk, is aan de imkers voorgesteld als de „Aalstermethode”. Het is thans de meest gevolgde bedrijfsmethode in Nederland. Voor een ervaren imker, zowel als voor de beginnende een gelukkige vondst. Natuurlijk is de methode geen wet. Soms zijn afwijkingen ervan nodig door weersomstandigheden en ook door de toestand van de zwermen of van de hoofdvolk, waarover later meer. Men kan de Aalstermethode bestuderen uit het „Grote bijenboek” van Groenveld en uit „Bijenhouden met succes” van Van Gool,¹⁾ waarvan m.i. wel een nieuwe druk nodig is, omdat het boek geheel geschreven was voor beginners — cursussen met theorie — en praktijklessen, maar, hoeveel beginnerscursussen zijn er nu nog per jaar?

Ik kan niet nalaten nog iets te zeggen over het stapelkastensysteem door de trappistenpater Père Dugat beschreven in zijn boek: „La ruche gratte-ciel à plusieurs reines”. Het boek maakte nogal opgang en werd vertaald in 't Duits en Engels

met de biologerende namen: „Wolkenkratzerbeute” en „Sky-scraperhive”. Alvorens van het bijenteelttoneel te verdwijnen schreef Schotman nog een boek van 176 bladzijden met de titel: „Het stapelkastensysteem als grondslag voor produktieve bijenteelt”. Het boek werd door hem geschreven met een opdracht „voor alle imkers, die zich op honing toeleggen”. Diverse door mij reeds opgenoemde methoden werden er in beschreven: Demaree, Snelgrove, Dugat, enz. en ook een z.g. wisselmethode veel gelijkend op het afvliegen van de vegers bij de Aalstermethode.

Ik heb, zoals andere imkers, veel methoden in mijn leven geprobeerd, ook de stapelkastmethode van Dugat en ben tot de ontdekking gekomen, dat wat in Zuid-Frankrijk mogelijk is, vermoedelijk omdat de dracht er reeds in februari begint, in ons „gematigd klimaat” — haast had ik geschreven „koude kikkerland” — niet kan. Over het goede in het boek van Schotman, zeg ik natuurlijk geen kwaad, maar er staan veel onnuttige en ouderwetse dingen in.

De bijenvolken

De maand januari was over het algemeen koud tot zeer koud. Alleen in het laatst van deze maand werden de temperaturen in het zuiden van het land iets hoger. Hoe lang de winter zit nog zal duren, is terwijl ik dit schrijf nog niet te voorspellen. Bij sommige imkers komt in het voorjaar een verschijnsel voor, dat we roer noemen. De bijen kunnen hun uitwerpselen niet ophouden tot de reinigingsvlucht. De oorzaak daarvan is verschillend, b.v. te laat afvoeren in de herfst, waardoor de suiker onverzegeld blijft en gaat gisten, te veel beweging in of op de bijenkasten en er wordt beweerd, dat ook te veel heidehoning voor wintervoer er debet aan kan zijn. Ik heb er zelf nog nooit iets van gezien op mijn

eigen bijenstal en heb dus geen ervaring. Er is m.i. niets aan te doen voor er een reinigingsvlucht is geweest en dan geldt nog het spreekwoord: „Voor-komen is beter dan genezen”. Wanneer de maand maart ons zo nu en dan mooi lenteweert brengt, kunnen we na de reinigingsvlucht wel eens kijken, hoe de toestand van het volk is. Raam voor raam losmaken en bekijken is ook nu in de meeste streken van Nederland niet gewenst. Wel moeten we zorgen, dat de koningin voldoende ruimte heeft om haar eieren af te zetten. Het broednest mag niet door verzegelde suikerraten afgesloten zijn. Men kan te volle ramen meer naar de zijkant hangen en naast het broednest zo nu en dan een raam met meer lege cellen. Sommige imkers krabben enkele suikerraten naast het broednest open. Dat is een vorm van drijfvoeren. Persoonlijk vind ik drijfvoeren in het voorjaar niet nodig, als in het najaar vol-doende suiker gevoerd is, dan hebben de volken wel voorraad genoeg tot half april. Van groot belang is het wel, dat er vol-doende stuifmeelleverende planten zijn, zoals crocussen, narcissen en wilg. Het geven van stuifmeelraten, die men het vorig jaar heeft afgenomen en zorgvuldig bewaard is ook een goed middel. Soms is eind maart reeds vergroting van de kastruimte nodig. Dat kan door een tweede broedbak te geven en deze onder de bak met bijen en broed te zetten. We mogen om deze tijd van het jaar nog geen rooster tussen de bakken leggen en nog veel minder koningin en een gedeelte van het broed in de benedenste bak hangen. Laat het maar aan de koningin over, of ze naar beneden wil gaan of niet. Als het weer en de dracht (vooral stuifmeel) goed zijn, doet ze dat van zelf.

A. H. van den Berg.

¹⁾ Uitverkocht.

INTERN. BIJENTEELTCONGRES TE BOEKAREST

Aangezien reeds door diverse deskundigen verhandelingen over het Bijenteeltcongres zijn gehouden, wil ik mij beperken tot de materie, die voornamelijk uit technische en economische overwegingen de aandacht verdient.

De economie van de bijenteelt wordt uiteraard sterk beïnvloed door de economische politiek. In de communistische landen met het zgn. totalitaire systeem wordt deze stelling overduidelijk bevestigd. De bijenteelt wordt grotendeels bedreven in dienst van de staat. De bijenstanden zijn daar dan ook veel groter dan in Nederland. Volgens publicaties omvat een staatsbijenstand circa 1.000 volken.

De staat verricht onderzoeken, sticht laboratoria en stelt de benodigde apparatuur beschikbaar. De geoogste honing kan aan een staatsinstelling voor een vastgestelde (veelal hoge) prijs worden geleverd. De door deze instelling verwerkte honing wordt via één centraal verkoopkantoor verkocht.

De staat heeft ook het monopolie van de kunstraat-fabricage. De benodigde hoeveelheden zijn dusdanig groot, dat het lonend is deze kunstraat te maken met de meest moderne machines.

Wij zijn in de gelegenheid geweest deze machines, die van Russisch fabrikaat waren, te bezichtigen. Er stonden 2 kunstraatmachines en 2 snijmachines, geheel uitgevoerd in roestvrij staal.

De kunstraatmachine was zo geconstrueerd, dat een roterende wals bij elke omwenteling een ogenblik

door een bak met vloeibare was loopt. De was, die op de wals achterblijft, wordt gekoeld, zodat er een dunne wasplaat wordt gevormd. In een volgende fase wordt deze wasplaat door dezelfde machine van celindrukken voorzien. De snijmachine, die verbonden kan worden met de kunstraatmachine, snijdt de vervaardigde kunstraat in de gewenste maten.

De produktiekosten van een kg kunstraat zijn bij een volledige bezetting van deze machine relatief laag. In Nederland wordt zo'n moderne machine — voor zover bekend — niet gebruikt. Het totaal benodigde kwantum is vermoedelijk te klein om een voldoende bezettingsgraad van een dergelijke machine te garanderen. Bovendien is de produktie niet gecentraliseerd, doch in handen van meerdere producenten.

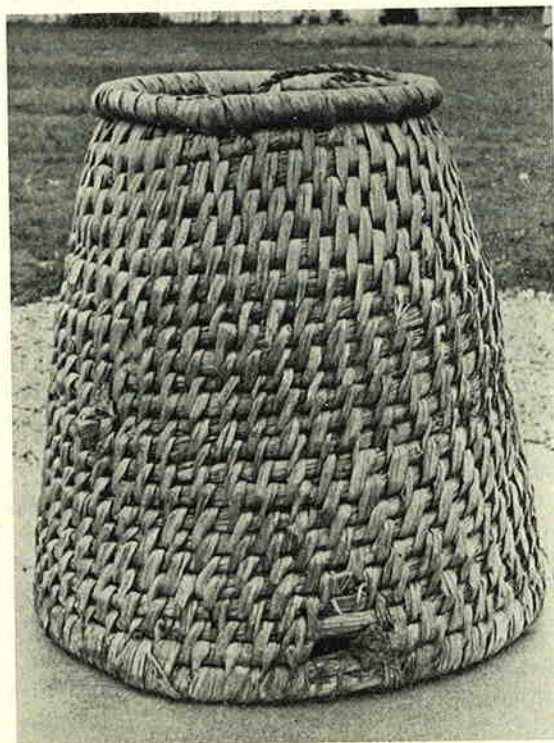
Op de bijenteelt-tentoonstelling, die tijdens het congres werd gehouden, kon men de produkten van de bijenteelt, doch misschien in nog sterkere mate de produkten van de staat bewonderen.

Speciaal voor deze gelegenheid waren er enkele reusachtige gebouwen neergezet, waarbij aan de architectonische vormgeving bijzondere aandacht was besteed. De ruiten, en ook de tegels in de vloeren, hadden alle de celvorm. Op deze tentoonstelling stonden voornamelijk grote machines, zoals een radiale slinger, een automatische ontzegel-machine, een verwarmingsinstallatie voor honing en diverse soorten honingtanks. In een afzonderlijk gebouw werd door middel van foto's en tekeningen aandacht besteed aan de biologische aspecten van de bijenteelt. Het terrein rondom werd opgesierd met bloemen en planten met daartussen talrijke observatiekastjes en diverse soorten bijenwoningen.

Over het bestaan van een bijenverzekering in Roemenië heb ik niets gehoord. Aangezien echter praktisch alle bijenstanden van de staat zijn, heeft dit ook niet veel zin.

Een Griekse afgevaardigde hield een lezing over

Van biezen gevlochten korf

**De heren Hilhorst en Sweere bij een
bijenstand in de bergen**

de schade die aan de bijen veroorzaakt wordt door ziekte, insecten, natuurgeweld enz.. Na de bestudering van deze onheilen in 40 landen, komt hij tot de conclusie, dat deze vrij groot zijn. Daar de individuele imker zich hiertegen onmogelijk kan verzekeren, propageert hij landelijk een verzekering af te sluiten.

Hoewel in Nederland de verzekering niet landelijk is geregeld, schijnt het in deze toch een voorsprong te hebben op vele andere landen. Verzekering tegen bijenziekten lijkt niet erg wenselijk. Dit kan het streven om deze ziekten te onderdrukken, alleen maar afzwakken.

De honing, die in Roemenië geoogst wordt, is voornamelijk acacia- en lindehoning. De acacia-honing neemt echter de belangrijkste plaats in. Deze wordt vooral gewaardeerd om haar lichte kleur en sterke transparantie. Ook de smaak is zacht en niet te sterk geprononceerd. Deze honing vertoont bovendien een zeer geringe neiging tot kristalliseren.

In één van de gehouden referaten wees de heer Wilson (U.S.A.) er op, dat de handel in honing

veelal geschiedt op basis van monsters. Bij andere produkten werkt men veel meer met uniforme standaarden. Bovendien, aldus spreker, stellen bijna alle landen bij import van honing, steeds weer uiteenlopende eisen. Terwijl men zich in Amerika in het geheel niet bekommert om de diastatische fermenten en oxymethylfurfurol, zijn de eisen ten aanzien van deze punten in Duitsland en vele andere landen (o.a. Nederland) zeer scherp gesteld.

Het Nederlandse honingbesluit eist nadrukkelijk de aanwezigheid van diastatische fermenten en de afwezigheid van oxymethylfurfurol. Wilson bestrijdt de redelijkheid van deze eisen, door er op te wijzen, dat oxymethylfurfurol vaak reeds van nature in de honing aanwezig is.

Diverse sprekers hielden uiteenzettingen over de geneeskracht van koninginnegelei. Indien men al deze sprekers kan geloven, dan is deze gelei „het” geneesmiddel tegen wratten, asthma, reumatiek, neurotische aandoeningen, bloedziekten enz.. Zou koninginnegelei misschien de bijen ook niet van mijtziekte kunnen genezen?

Ook de suikerprijs had weer ruimschoots de aandacht.

Eén van de congresleden adviseerde de diverse overheidsinstellingen bij de vaststelling van de suikerprijs voor bijenhouders er rekening mee te houden dat een kleine verlaging van deze prijs een groot additioneel nut oplevert in de vorm van grotere landbouwopbrengsten door een betere bestuiving. Spreker gaat er van uit, dat bij een verlaging van de suikerprijs het aantal volken zal toenemen.

De overheid, aldus spreker, zal door de grotere landbouwopbrengsten meer geldmiddelen ontvangen dan zij prijsgeeft door verlaging van de suikerprijs. Verlaging van de suikerprijs voor bijenhouders is dus ook voor de overheid een voordelige zaak.

Drs. J. A. Sweere.

Aan alle imkers!

De Afdeling Doetinchem e.o. van de Ver. tot Bevordering der Bijenteelt in Nederland organiseert een avondbijeenkomst, toegankelijk voor *alle imkers op dinsdag 8 maart 1966 te 19.30 uur in zaal Vinkenborg, Hamburgerstraat 44 Doetinchem.*

De Heer Drs. P. J. Romeyn uit Zeist zal aldaar en alsdan spreken over: Kaukasische bijen, eigenschappen en koninginneteelt, en het gebruik van grote kasten.

Na afloop vertoont de Heer Romeyn een kleurenfilm over zijn reis door India. Een zeer bijzondere avond! *Niet roken. Entree f 0,50.*

F. B. Blaisse,
secretaris.

IN MEMORIAM

Te Tegelen overleed de heer *W. Gerards*. Hij ruste in vrede.

Op 76-jarige leeftijd overleed te Mare het lid van de afdeling Lith de heer *J. Wertenboek*.

Op 85-jarige leeftijd overleed de heer *J. A. van der Zwaard* te Breda. Hij was een zeer bekend bijenteeltleraar en van 1946 tot 1960 was hij lid van het hoofdbestuur der Vereniging tot Bevordering der Bijenteelt in Nederland voor de provincie Noordbrabant.

UIT DE JAAGKIEPS

Stuifmeel en kanker

In het Groentje 1961/5 hebben wij in de Jaagkieps uitvoerig geschreven over het werk van Dr. Wallon te Brussel. Met zijn, met stuifmeel vervaardigd middel (Sexoclasine) tegen prostaatkanker zou deze, inmiddels overleden arts, gunstige resultaten hebben bereikt.

Bij veel oudere mannen komen moeilijkheden van de prostaat voor. Dat kan op een leeftijd van 40 jaar beginnen, maar meer bij 50-jarigen en ouderen. In Frankrijk zou zeker 30% van de mannen tussen 50 en 90 jaar aan deze kwaal lijden. Dit schrijft de Fransman A. Caillas in de Gazette Apicole 1965/11 en deelt daar verder mede dat twee Zweedse geleerden bij toeval ontdekt hadden dat stuifmeel en nog beter een extract hiervan een gelukkige uitwerking op deze ziekte hadden. Zij hebben de uitslag van hun onderzoek in twee Zweedse medische tijdschriften gepubliceerd.

Zij lieten een middel, Cernillon, maken door de firma Cernelle in dragee-vorm. Elke dragee bevat 31 mg stuifmeel en men moet er 2 à 4 per dag gebruiken. Doch de Franse wet verbiedt de invoer van vreemde geneesmiddelen, maar Caillas raadt lijders aan stuifmeel te gebruiken.

Caillas, schrijver o.a. van een boek: „Stuifmeel, zijn oogst en mogelijkheden”, heeft nu een brochure uitgegeven: „Stuifmeel en prostaatkanker”. Hierin vermeldt hij door geneesheren gedane onderzoeken met een aantal interessante genezingen van de prostaat door het innemen van stuifmeel. Deze brochure is tegen de prijs van Fr. 1.— bij de schrijver Alin Caillas te Giens (Var) verkrijgbaar. (Abeilles et Fleurs 1965/7.)

In april 1959 kreeg Caillas van een imker, die stuifmeel aan het Elisée had geleverd, het verzoek zijn bovengenoemd boek aan Mevr. de Gaule te zenden. Het schijnt dat ook de Gaule stuifmeel gebruikte. Caillas, die dit in de Gazette Apicole 1963/3 mededeelt, voegde er een uittreksel uit een boek aan toe, dat een satyre is op de Gaule: Le Roi, chronique de la Cour (De koning, kroniek van het hof):

„De koning (de Gaule) ontving Konradin (Adenauer) aan zijn hof. Zij spraken eerst een flink kwartier over hun wederzijdse gezondheid. Konradin onderhield de zijne door een flinke dosis Koninklijk Voedsel, toe bereid door een kwakzalver.

De Koning nam des morgens bij zijn ontbijt van dat wonderlijke stuifmeel, dat de eigenschap heeft de levensgeest op te wekken, het bloed vlugger en roder maakt en zelfs het uitvallen der haren tegengaat”.

Schadelijk stuifmeel

Een imker schrijft in de Schweizerische Bienenzeitung 1965/12 dat in het najaar van 1964 een veld spurrie in volle bloei stond en wel vanaf september tot ver in oktober ook nadat er nachtvorsten waren geweest. Zijn bijen bevlogen de spurrie en brachten stuifmeel binnen alsof het mei was.

Maar reeds in maart vielen er dagelijks bijen voor de kasten neer, zij hadden een overvol achterlijf met gele klompjes uitwerpselen, die zij niet kwijt konden. Dikwijls lagen er hoopjes bijen op de grond. Microscopische onderzoeken gaven steeds hetzelfde beeld: bedorven stuifmeel van de spurrie, vermoedelijk door de nachtvorst.

Op een warme dag werden alle ramen met stuifmeel weggenomen, dat waren er 2 à 3 per volk. De verzwakte volken werden met honing en suikerwater gevoerd en konden zich in de loop van de zomer herstellen.

Stille moerwisseling

Toen „Ehrenimkermeister” O. Tuschhof zijn eerste geval van stille moerwisseling (de Carnica Sklenar wil dat nog wel eens gauw doen) had, deed hij de volgende ervaring op:

Bij het nazien van een volk vond hij gesloten moerdoppen, die hij, daar volgens zijn mening de oude moer nog goed was, wegnam voordat zij uitliepen. Hij gebruikte ze voor andere volken. Sklenar heeft eens geschreven dat moerdoppen uit volken, die stil omwisselen, goud waard zijn.

Na het uitbreken der doppen herhaalden de bijen hun poging, maar T. nam de doppen weer weg. Na een derde poging, die weer verijdeld werd, berusten de bijen in hun lot. Het gevolg was dat in het volk in de late herfst of in de winter nog een wisseling plaats vond, toen er geen darren waren. Een goed volk ging zo verloren.

Volken, die stil van moer willen wisselen, zetten in de regel maar 2 à 3 doppen aan en verschillen hierin met volken die door zwermen een jonge moer krijgen.

De stille omwisseling schijnt een erfelijke eigenschap te zijn. Een imker had zo'n volk, dat 55 jaar oud was en in die tijd slechts twee maal een zwerm had gegeven. Dit volk was het beste van zijn 7 volken.

De volken die stil omwisselen zijn volgens Tuschhof ook een bewijs dat jonge koninginnen in de regel door darren uit het zelfde volk worden bevrucht en zo hun uiterlijk en eigenschappen bewaren. Als bewijs hierbij haalt hij nog de mededeling van een imker uit Tirol aan:

Deze had op 2 ständen met 50 volken van

„bruine” bijen ook een volk van zuivere Italiaanse bijen. Beide wisselden stil om en ze behielden uiterlijk en eigenschappen gedurende tien jaar.

In het blad van Sklenar „Das Bienenmütterchen” berichtte een imker de volgende proef:

Deze had op een bevruchtungsstation een ras-zuiver Italiaans vaderfolk, het station was darrenvrij. Hij bracht hier 10 bevruchtungskastjes met Sklenar-bijen, met jonge moeder en in elk kastje 10 geslachtsrijpe darren van hetzelfde ras en ook 10 zulke volkjes maar zonder darren. Van de eerste volkjes werd 75% der moeren „rein” bevrucht, terwijl van de andere tien slechts 2 moeren „rein” bevrucht werden.

(Westfälische Zztg. 1965/9.)

Bijen en vrije-tijdsbesteding

Om de belangstelling voor de bijen op te wekken en de vrije tijdsbesteding aan te moedigen heeft de stad Rijsel, hoofdstad van Frans-Vlaanderen het volgende initiatief genomen:

Het stedelijk parkbestuur heeft, met financiering van het stadsbestuur een kosteloze en voor een ieder toegankelijke cursus voor praktisch bijenteelt ingericht. De leiding heeft de stedelijke tuinbouwkundige, zelf imker en deskundige voor wat honing betreft. Een bibliotheek is aangelegd. Het stadsbestuur, dat het met de „vulgarisatie” van de bijenteelt ernstig meent, had voordien de plaatselijke imkersbond voor het geven van een cursus geldelijk gesteund, doch toen de nodige lokalen ontbraken, heeft het stadsbestuur die zelf ter beschikking gesteld en alle kosten op zich genomen. Dat alles als aanmoediging voor de vrije tijdsbesteding, elders worden zo veel geld en tegemoetkomingen alleen aan sportmanifestaties gegeven.

(VI. Bijentelersbond 1965/11.)

Propolis verwijderen

In Beecraft 1965/12 geeft een Engelse imker een goede methode om was en propolis van afstandblikjes en bijenuitlaten te verwijderen inplaats van deze met een mes af te krabben.

In een kleine pan met water doet hij een paar lepels waterglas (het goede waarin wij tijdens de bezetting eieren bewaarden) en brengt dit mengsel aan de kook. Dan doet men er de blikjes in en laat alles 15 minuten koken. Na het water afgegoten te hebben, spoelt men de blikjes in koud water na en deze zullen dan geheel schoon zijn. „Ik heb, aldus onze raadgever, ongeveer 70 blikjes en 2 bijenuitlaten in een half uur schoongemaakt”. (Dit middel is niet toe te passen op moerroosters. Men zou deze kunnen schoon maken door ze bij vriezend weer een nacht buiten te laten, was en propolis zouden de volgende dag gemakkelijk met een mes te verwijderen zijn.)

Honing uit China

Volgens het Franse blad „Gazette Apicole” is Duitsland de grootste honing-importeur in Europa. Reeds in 1962 voerde dit land 592 ton honing uit

China in tegen Fr. 1,20 per kg, dat was $\frac{1}{3}$ van de prijs van Franse honing.

Pas in 1910 is men begonnen met de bijenteelt te moderniseren door de invoer van de Langstroh-kast. In 1927 stichtte de regering een bijenteelt-school en aan de universiteiten werden cursussen gehouden.

Bij de stichting van de Volksrepubliek in 1949 schatte men dat er 100.000 volken met Europese bijen in China waren en in 1958 was dat aantal alleen al in 16 provincies 350.000.

Het inheemse bijenras Apis Cerana, heeft bepaalde eigenschappen, zij vliegen sneller dan onze bijen. Zij zouden hierdoor hun vijanden, de wespen kunnen ontkomen. Ook zouden zij beter bestand zijn tegen ziekten en tegen felle koude en hitte; zij zouden zelfs bij 7° Celcius nog uitvliegen. Zij gebruiken weinig propolis. De werkbijen zijn bruin, koninginnen en darren zwart.

Maar zij hebben ook nadelen o.a. zwermlustig en zij houden hun kasten niet zo schoon. China is rijk aan nectargevende gewassen o.a. linden en boekweit.

De regering bevordert de bijenteelt met het oog op de export flink. Geschat wordt dat China voor de export van één ton honing $3\frac{1}{2}$ ton plaatijzer en voor één ton was $8\frac{1}{2}$ ton staal kan kopen.

(S. African Beejournal 1965 3/4.)

Varia

Als men een dar op de handen wrijft zullen de bijen van het volk, waaruit deze dar komt, u niet steken. Maar bijen van andere volken zullen daarentegen zeer steeklustig zijn. Een „Beenote” van „Medicus” uit het British Beejournal van 1905.

Bijen afzwavelen

Volgens A. Caillas is in Frankrijk het doden van bijenvolken om de honing te winnen verboden.

(Ab. et Fleurs 1965 8/9.)

Jékavé.

250ste

Wij willen niet ongemerkt voorbij gaan aan het feit dat dit de 250ste „Jaapkieps” is van onze medewerker Jékavé. Proficiat!

Ir. J. Mommers.

Papaver nudicaule (IJslandpapaver).

Deze papaver wordt gewoonlijk gekweekt als tweejarige plant, d.w.z. ze wordt in juli gezaaid en bloeit dan het volgend voorjaar. Het gebeurt echter heel vaak dat de planten na de bloei nog in goede conditie blijven en ze dus vast kunnen blijven staan.

De bloemen zijn wat groter dan van de wilde klaprozen, maar de kleuren zijn geheel anders. Ze komen voor in oranje, roze, geel en wit. De bloei is zeer rijk. De bijen zijn altijd druk in de weer het in grote hoeveelheden geproduceerde stuifmeel te verzamelen. Ze krabbelen daartoe eerst over de helmknoppen, zodat ze geheel bestoven worden en vliegen dan even op om met de poten het stuifmeel van het lichaam te borstelen en door snelle bewegingen van de achterpoten in de korfjes op te bergen. Het is zeer interessant dit eens goed te bekijken.

Het plaatsen van bijenvolken bij de teelt van augurken onder glas

door J. van Os.

Augurken worden pas sinds 4 à 5 jaren onder glas geteeld. Voordien was er alleen sprake van deze teelt in de volle grond. Men had al lang de ervaring dat voor het verkrijgen van een goede oogst bestuiving door bijen of andere insecten noodzakelijk is. De laatste jaren is de teelt onder staand glas zich sterk gaan uitbreiden en als de voor- tekenen niet bedriegen zal de oppervlakte augurken onder glas in 1966 weer een belangrijke uitbreiding ondergaan.

Ook voor de teelt onder glas weet men dat de bijen noodzakelijk zijn daar anders geen vruchtzetting plaats heeft, terwijl door sommige telers, met ervaringen in deze teelt, verwacht wordt, dat wanneer men er in slaagt vooral in het begin der teelt, de groei van de planten wat „af te remmen” door te zorgen dat de allereerste bloempjes al vruchten geven (bestuiving), men het gewas „beter in de hand heeft” (geen te weelderige groei in het begin).

De grote vraag is nu echter: „Kunnen we de bijen gedurende de zomermaanden in de kas plaatsen of moeten de volken buiten de kas staan”? Om de teler 100% voordeel te laten hebben van de bijen, dient men de volken *in de kas te plaatsen*. Men moet dan met de volgende punten rekening houden:

Het te plaatsen volk mag niet te groot zijn. Een volkje op 6 of 8 ramen is voldoende. Dit volk moet 4 ramen broed in alle stadia bevatten met een daarmee overeenkomende hoeveelheid bijen. Zo'n volkje is voldoende voor de bestuiving van een kas augurken van 10 are.

Een groter volk plaatsen moet ontraden worden,

daar een dergelijk volk teveel bijen moet „thuishouden” voor verzorging van het broed, regeling van temperatuur e.d. De vliegbijen die, door een gering aantal bloemen, niets te doen hebben vliegen zich dood tegen het glas. Bij een grotere kas-oppervlakte zet men dus meerdere volkjes (1 per 10 are), liefst verdeeld over de kas.

Hoe en wanneer plaatsen we de volkjes?

We zetten de kastjes aan de noordkant van de kas met de vliegopening naar het zuiden gekeerd op een verhoging (kist of iets dergelijks), die ongeveer 40 cm boven de grond staat. Ook zorgen we voor wat schaduw boven het kastje door een

afdakje op een paar paaltjes, zodanig boven de kast aan te brengen, dat er een ruimte blijft boven het kastje van 35—40 cm. De afstand vanaf de glaswand van de kas moet liefst niet meer dan 1 à 1½ meter bedragen (om het oriënteren van de bijen te vergemakkelijken).

Zorg ook voor een drinkplaats voor de bijen, door b.v. een paar ondiepe plastic schotels te plaatsen van b.v. 30 cm doorsnede, voorzien van water met wat drijfmateriaal (stro, turfmolm) om verdrinken van de bijen te voorkomen. Men kan de bijen ook water verschaffen door een voerbak op het volk te plaatsen en deze bak gevuld houden met water.

Het volkje plaatsen we tegen het donker worden in de kas en wachten tot het volledig tot rust is gekomen, daarna openen we pas voorzichtig het vlieggat (we voorkomen op deze manier dat bijen tegen de kaswand gaan vliegen en moeite hebben met het oriënteren).

Nadat het volkje ongeveer 3 weken in de kas heeft gestaan, moeten we het gaan verwisselen tegen een ander (gelijk sterk) volk, daar het in de kas staand volkje anders te sterk verzwakt o.a. door gebrek aan stuifmeel. Dit volkje kan nu op de thuisstand weer op verhaal komen (eventueel broed bijhangen, voeren). Voor plaatsing van een volk moet men dus beschikken over een extra reservevolkje.

De huurprijs voor plaatsing van volken onder glas wordt ieder jaar opnieuw vastgesteld door en in overleg met de organisaties op het gebied van tuinbouw en bijenteelt. (Vorig jaar was dit f 35,— per 3 weken plaatsing onder glas.)

Bij augurken plaatsen we de volken als de eerste bloempjes open staan. Als de imker, die de volken levert voor de bestuiving, minder dan 4 kilometer van de kas woont, is het nodig de in de kas te plaatsen volkjes een week of drie tevoren naar een andere plaats te brengen (minstens 6 km van de oude plaats) en de volken dan na het terughalen direct in de kas te plaatsen. Een en ander om het terugvliegen van de bijen naar de oude standplaats te voorkomen.

Hoe komt de imker aan de nodige volkjes?

Als u, zoals gebruikelijk, het vorig jaar op de gewone manier vegers hebt gemaakt, dan kunt u dit reservevolkje gebruiken voor de eerste plaatsing onder glas. (Bij vroege teelt is dat eind april begin mei.) Dus *niet* de veger verenigen met het hoofdvolk. Het volkje op de vereiste sterkte maken.

Op de gewone tijd maken we de z.g. vegers ($\pm$ 20 mei) en deze zijn het, die de eerder in de kas geplaatste volkjes opvolgen (veger voeren). Verder herhaalt zich dan het omwisselen om de drie weken.

Als u gewoon bent ook naar het fruit te reizen, dan doet u dit met de hoofdvolken.

Zorg ervoor dat de tuinder uw adres weet (adres

en telefoonnummer op de kastjes schrijven b.v.), als het nodig mocht zijn kan hij u bereiken.

Is het plaatsen in de kas voor de volken niet gevaarlijk?

Neen, als u de voorgenoemde maatregelen maar in acht neemt. De ervaringen over meerdere jaren met andere glasculturen wijzen dit uit (meloen en komkommer voor zaad b.v. en o.a. perzik en pruim onder glas).

Het plaatsen buiten de kas moet de tuinder ten sterkste worden ontraden. Buiten de kas geplaatste volken gaan bij slecht weer ook niet de kas in en vliegen meestal op z.g. concurrerende gewassen in de omgeving b.v. linde, klaver, heide, pronkbonen, braam, framboos, zaadteeltgewassen, asperges, augurken buiten, enz.

Ziektebestrijding

De tuinder dient alleen ziektebestrijding toe te passen 's avonds als de vlucht van de bijen gedaan is.

Middelen, die niet giftig zijn voor de bijen en gebruikt kunnen worden in verband met de veiligheidstermijn voor de consumptie zijn:

Tegen spint: Dicofol (Kelthane)

wachttijd voor consumptie 4 dagen

Tetrasul (Animert)

wachttijd voor consumptie 3 dagen

Chloorbenzilaat (Gesaspint)

wachttijd voor consumptie 3 dagen

Tetradifon (Tedion)

wachttijd voor consumptie 3 dagen

Tegen meeldauw en spint Oxythiochinox (Morestan)

wachttijd voor consumptie 3 dagen

Dinocap (Karathane, Liro Croton)

wachttijd voor consumptie 3 dagen

Phaltan (tegen vruchtrot in aardbeien)

wachttijd voor consumptie 14 dagen

Captan (tegen vruchtrot in aardbeien)

wachttijd voor consumptie 14 dagen

Voor bijen giftige middelen

Voor het gebruik van onderstaande middelen, moeten de bijen en de drinkplaats uit de kas worden verwijderd.

Tevoren afspreken met de tuinder, hoe hij de kast moet sluiten. Deze sluiten als alle bijen binnen zijn ('s avonds) en de kast voorzichtig wegzetten op een koele plaats (uit de zon) buiten de kas, de bijen drinken geven (natte doek op reisraam leggen).

De volgende dag nadat de kas minstens een uur goed is gelucht, de bijenkast voorzichtig weer terugplaatsen (op dezelfde plaats), direct daarna het vlieggat weer openen, ook de drinkbak met vers water op dezelfde plaats terugzetten.

Tegen luis en witte vlieg:

Mevinfos (phosdrin)

wachttijd voor de consumptie 4 dagen

Tepp

wachttijd voor de consumptie 2 dagen

Bovenstaande middelen zijn zeer giftig voor de

mens, dus altijd spuiten met een spuitmasker op! Voor de latere augurkenteelt onder glas is de bloeitijd gewoonlijk ongeveer half oktober afgelopen. Het volkje dat op een na de laatste maal in de kas werd geplaatst (en de derde week van september terugkwam) kunt u nu opvoeren. Het laatste volkje kan worden verenigd met het vorige volkje. Het wisselen van de volkjes (elke drie weken) geeft wel wat extra arbeid maar dit wordt door de huurprijs wel goedgemaakt.

Hoe komt de tuinder aan volkjes?

Dikwijls door persoonlijke relatie met de imker, soms ook door het organiseren van het reizen door

middel van de z.g. Kringen van de Imkers-Afdelingen, of door de Imkersorganisaties, o.a. Bijenhoudersbond van de I.L.T.B., Secr. J. Beijer, Klompstraat 21, Heerlen, tel. 04440-6907;

Ver. tot Bevordering der Bijenteelt in Nederland, „Bijenhuis”, Grindweg 57, Wageningen, tel. 08370—2863.

Desgewenst kan de tuinder inlichtingen omtrent ziektebestrijding e.d. inwinnen bij de Rijkstuinbouwconsulent.

Het opmaken van een kontraktje (model te verkrijgen bij bijenteeltorganisaties) verdient aanbeveling.

vragen rubriek

Waterhaalsters.

Algemeen vind ik in literatuur vermeld dat de larven water nodig hebben en dat de bijen daar speciaal op vliegen wanneer er geen nectar kan worden gehaald. In het laatste Groentje wordt zelfs gedacht aan een voerbak met water geven.

In het najaar en ook in dit voorjaar (eind januari en begin februari) zag ik een enkele bij vlak voor de kast dauwdruppeltjes van het gras opzuigen; terwijl bij deze heel zachte eerste februari-dagen de bijen ook echt uitvliegen naar ik aanneem ook om water te halen.

Mag men de stelling „voor larven wordt water gehaald” ook omkeren in „als er water wordt gehaald zijn er larven”? Of kan het misschien ook voorkomen dat de volwassen bijen in het voorjaar naast het water-arme wintervoer graag wat water voor eigen gebruik hebben?

K. v. D. te Z.

Antwoord:

Bijen gebruiken grote hoeveelheden water en wel voor verschillende doeleinden. Op de eerste plaats voor zichzelf, verder voor de larven en ook voor de temperatuurregeling in de woning.

De bijen kunnen evenmin als andere levende wezens buiten water. Dit water nemen ze gewoonlijk op samen met het voedsel, als nektar uit bloemen of als honing uit de raat. Vaste stoffen kunnen ze niet opnemen

en als ze b.v. droge suiker of gekristalliseerde honing eten, moeten ze deze eerst oplossen in water.

Het larven-voedsel bestaat ook voor een groot deel uit water. Dit komt slechts voor een gedeelte uit honing en moet dus gehaald worden. Het is echter niet zo dat uit waterhalen geconcludeerd kan worden dat broed aanwezig is (al zal dit in januari gewoonlijk wel het geval zijn).

Als de buitentemperatuur erg hoog wordt, halen de bijen water voor een heel ander doel. Ze spreiden dit op de raten uit en doordat het verdampt wordt de temperatuur lager.

Daarom wordt ook bij het plaatsen van bijenvolken in kassen er zo op aangedrongen steeds te zorgen dat er water aanwezig is.

Korte berichten

Drukfout

Op blz. 20 van het februari-nummer staat in het artikel over aardbeien onder glas dat het voldoende is wanneer men 1 volk per 100 m² warenhuis plaatst. De aandachtige lezer zal hebben begrepen, dat dit moet zijn: 1 volk per 1000 m².

VOORLICHTINGSSPEL „IMKERPRAAT”

Dit voorlichtingsspel wordt opgevoerd door de medewerkers van het Rijksbijenteeltconsulentschap op dinsdag 15 maart des avonds 8 uur in de bovenzaal van Ruteck's restaurant, Vijzelstraat 1 te Arnhem. Alle belangstellenden hartelijk welkom!

Groep De Achterhoek

De op 7 december jl. te Doetinchem gehouden praataavond was bezocht door een 50-tal imkers. Onder leiding van de heer van Aarst uit Wageningen werden de resultaten van de imkerij 1965 aan een nadere beschouwing onderworpen.

De bespreking over deelname aan de jubileum landbouwtentoonstelling te Doetinchem in de herfst zullen worden voortgezet. Daarvoor bestaat voldoende belangstelling. De plannen worden thans nader uitgewerkt. Voor ideeën en opgave van voorwerpen daarvoor te gebruiken houdt het bestuur zich aanbevolen.

Kring Graafschap-Lymers

De kringvergadering zal worden gehouden op zaterdag 2 april a.s. te 2 uur in hotel Ras te Ruurlo. Behalve de afgevaardigden zijn ook belangstellende imkers van harte welkom.

Goudgeel ?

Er zijn tal van imkers, die zelf hun ruwe raat en wasafval verwerken tot zuivere was. Maar de resultaten zijn niet altijd even mooi. Daarom geven we hier enige wenken, die er toe kunnen leiden, dat men betere resultaten bereikt. De wijze waarop men werkt, laten we geheel buiten beschouwing; we bespreken alleen enige fouten, die algemeen gemaakt worden.

Zacht water

Wie ruwe raat tot zuivere was wil verwerken, moet beslist zacht water gebruiken. Nu is alle leidingwater beslist niet zacht. Dikwijls is het kalkhoudend. Dit heeft tot gevolg, dat de kalk uit het water zich verbindt met de was. Daardoor krijgen we wat we noemen „verzepte” was; het resultaat is niet een mooi blok goudgele was, maar de kleur wordt grijsachtig.

Dikwijls is het leidingwater ook ijzerhoudend. Ook dit heeft een nadelige invloed op de kleur van de was, die er grauw gaat uitzien inplaats van goudgeel.

Het beste is om regenwater te gebruiken.

Voorweken

Het voorweken van de ruwe raat heeft geen invloed op de kleur van het eindprodukt, maar wel op de hoeveelheid. Als men de ruwe raat een paar dagen in regenwater vóórweekt, trekken de larvehuidjes, die in de cellen zitten, vol water en ze nemen bij het smelten geen was meer aan. Verzuimt men het voorweken, dan zuigen de larvehuidjes zich vol was en die krijgt men er niet meer uit.

Welk vaatwerk ?

Een veel gemaakte fout is ook,

dat men de was smelt in vaatwerk van ijzer. Dit heeft een zeer sterke grauwe verkleuring van de was tot gevolg. Soms gebruikt men geëmailleerd vaatwerk. Dat is uitstekend, maar als de emaille beschadigd is, komt op die plaatsen de was ook in aanraking met ijzer, met het bekende gevolg. We voorkomen de verkleuring door werkelijk goed geëmailleerd vaatwerk te gebruiken. De meeste soorten aluminium zijn ook wel geschikt. Koppen vaatwerk, vooral als het vertind is, is uitstekend.

De kleur van de was wordt zelfs nadelig beïnvloed als er in de te smelten oude raten ijzerdraadjes zitten. Men doet er dus goed aan, die bij het uitbreken van de raat te verwijderen.

Het smelten

Het water, waarin de was geweekt is, verwijdert men zoveel mogelijk voordat men de was gaat smelten. Giet het gerust over uw tuin. Ook uw kamerplanten zijn dankbaar voor dit weekwater, dat vele voedende bestanddelen bevat.

Daarna wordt de was met nieuw water verwarmd. Men mag het gerust laten koken, maar dat is een gevaarlijke bezigheid, want overkokende was is zéér brandbaar!

Een veel gemaakte fout is, dat men de was met te weinig water kookt. Hoe méér water men hierbij gebruikt, des te beter is het resultaat.

Afkoelen

Het water met de vloeibare was, dat men ten slotte uit zijn apparaat laat lopen, vangt men op in vaatwerk, dat van boven wijder is dan van onderen. Hierdoor kan men de gestolde waskoek straks gemakkelijk uit het vaatwerk verwijderen. Vaatwerk met

een naar binnen gebogen rand is hiervoor dus ook niet geschikt. Het afkoelen moet zo langzaam mogelijk geschieden. Men legt daarvoor onder het vaatwerk, waarin men was en water opvangt, een dikke laag oude kranten. Men doet het deksel op het vat en dekt dit daarna zo warm mogelijk toe met papier, oude dekens, zakken enzovoort. Als de was lang genoeg vloeibaar blijft, zakken alle delen, die zwaarder zijn dan was, b.v. stuifmeel en de uitwerpselen van de larven, naar beneden. Dit gaat maar heel langzaam. Als de was te snel stolt, blijven alle verontreinigingen in de waskoek zitten!

Als het geval helemaal koud geworden is, verwijdert men de waskoek uit het vat en laat die een tijdje drogen. Daarna krabt men alle verontreinigingen, die men aan de onderkant vindt, met een mes of iets dergelijks weg tot men aan de zuivere, gele was komt.

Een mooie hobby

Het vervaardigen van mooie, goudgele waskoeken is een werkje, dat veel voldoening kan geven. Op tentoonstellingen zien we soms het wondermooie produkt, dat sommige imkers met geduld en vakmanschap weten te bereiken. Maar: het puntental, dat aan tentoongestelde was wordt toegekend, loopt altijd sterk uiteen. Inzendingen, die 100 punten krijgen, zijn uiterst zeldzaam, maar inzendingen, die beneden 80 punten worden gewaardeerd, zijn helemaal niet zo zeldzaam. Enige oorzaken hiervan hebben we hierboven aangegeven.

Beschikt men niet over zacht water, over het goede vaatwerk en over het geduld en het vakmanschap, dat voor een goede wasbewerking nodig is, dan kan men beslist beter zijn oude raten en wasafval naar Wageningen of Boxtel zenden dan deze instellingen op te schepen met het mislukte produkt van al zijn moeite. G.

HOE BESTAAT HET!

Schiedam is een stad, tellende ruim 80.000 inwoners. Ze is over de ganse aarde bekend vanwege een zeker vocht, dat binnen haar poorten vervaardigd wordt.

Midden in het oudste gedeelte van de stad, de Hoogstraat, woont een dame, die van ons een bijenvolk bekomen had, nateelt van een volbloed Krainervolk, dat geplaatst werd in haar klein, ingebouwd tuintje.

Nu wijlen M. Baron, oud-lid onzer vereniging, zou haar met raad en daad terzijde staan. Hij verzorgde de bijen uitstekend en hield nauwkeurig aantekeningen over alles en nog wat en hielp de dame bij de oogst van de honing. En die oogst was groot, bijzonder groot. Luister maar:

1 mei 1964	22 pond honing
	geslinderd
24 juni	19 pond honing
	geslinderd
17 juli	16 pond honing
	geslinderd
31 juli	18 pond honing
	geslinderd
7 augustus	19 pond honing
	geslinderd
22 augustus	25 pond honing
	geslinderd

Totaal 119 pond
gedurende 1964.

Bovendien hadden de bijen nog zoveel verzameld, dat ze geen suiker behoefde te voeren. Hoe bestaat het, zeggen we als oude imkers. En toch zijn er geen extra drachtbronnen bekend in het oude Schiedam, doch onze

ge vleugelde vriendinnen zullen het wel beter weten dan wij.

Temeer is het merkwaardig, dat de volbloed Krainer, waar dit volk van afstamt, miserabel lui en sloom was. De „raad van de straat” zou zeggen: wat een slo-me duikelaars! Dit slo-me volk, dat slechts 1500 m van dit ijve-rige volk verwijderd stond, bij veel drachtbronnen aan de rand van de stad, bracht slechts enkele ponden honing bijeen. Bij de controle in het voorjaar 1965 bleek het gehele volk temidden van nog veel voer gestorven te zijn. Sombere einde van de kost-bare moer.

Op 1 juli j.l. ging het volk van de dame nog met veel ijver voort.

Op die datum was de oogst al weer ongeveer 40 pond honing. Al met al blijkt toch wel, dat we ook in de steden nog wel met succes kunnen imkeren.

G. v. d. Leeden

Bijenstand H. T. van Dam & Zn., Jubbega (Fr.) - Telefoon 05165-382

Enkele artikelen uit onze prijslijst 1966:

Simplexkast, 2 br.kamers, ramen en blikjes	f 62,—
Idem, 1 broed- en 1 honingkamer, compleet	f 61,—
Broedramen, m. spleet, p. 10 st.	f 3,30
Broedramen, m. spleet, p. 100 st.	f 32,—
Honingramen, m. spleet, p. 10 st.	f 3,20
Honingramen, m. spleet, p. 100 st.	f 31,—
Broedkamer v. simplexkast	f 6,50
Honingkamer v. simplexkast	f 6,25
Afstandblikjes, p. 100 st.	f 3,—
Metalen draaglijsten, p. paar	f 0,60
Zinken afstandrepen, p. paar	f 1,50
Zinkrooster, 40 x 40 cm	f 2,85
Draadrooster, 40 x 40 cm. De beste ..	f 4,—
Piano scharnier, ± 40 cm	f 1,50
Ronde korf, groot model	f 10,50
Schepkorf	f 8,—
Bijenkorvenriet Wikkelband, p. kg ..	f 3,20
Bijenkap m. paardehaarvizier	f 5,—
Bijenkap m. bolvormvizier	f 6,—
Bijensluier m. paardehaarvizier	f 5,50
Vizier voor kap of sluier	f 1,75
Handschoenen, leer, de beste, p. p.	f 8,25
Dathepijp met houtmantel	f 11,25
Idem met kogelventiel	f 13,—
Dathepijp, alum. „primus” zonder houtmantel	f 10,25
Idem met kogelventiel	f 12,—
Carbolzuur voor bijenbehandeling, per flesje	f 0,60
Anti-wasmot, per potje	f 0,50
Koninginnehuisje, gewoon model	f 0,25
Stella merkapparaat, compl.	f 7,50
Tekennetje	f 1,35
Kunstraat-inzetter, spleetopener ..	f 1,25
Draad per klos, ± 100 gram	f 0,80

Gaatje apparaat	f 9,—
Elektrische insmelter „Trafo”	f 16,—
Gaatje priem, els	f 1,—
Metalen oogjes, p. 100 st.	f 0,50
Kunstraat, broedkamermaat, 19 à 21 vel, per kg	f 7,—
Kunstraat, honingkamermaat, ± 35 vel, per kg	f 7,—
Kunstraat, honingkamermaat, dun, ± 45 vel, per kg	f 7,75
2 raams honingslinger C.F.M.	f 140,—
Idem, 3 raams met onderstel	f 180,—
Idem, 4 raams met onderstel	f 190,—
Ontzegelvork, vernikkeld	f 4,50
Ontzegelmes, verbeterde uitv. ...	f 5,75
Ontzegelbak, iets moois	f 28,—
Honingzeef, dubbel Ø 22 cm	f 8,—
Bijenveger	f 2,—
Raampje grijper, de allerbeste ..	f 3,75
Hefboompje schraapmes, zeer handig	f 1,85
Bijenuitlaat met klepjes, de beste ..	f 1,60
Bijenuitlaat, systeem potter, met veertjes	f 0,50
Zonne-wassmelter „Graze”, zonder glas	f 53,—

Diverse soorten verpakkingsartikelen als potten, bussen, enz.

Diverse soorten boekwerken voor de bijenteelt.

Gaarne verwerken wij Uw ruwe en zuivere was tot kunstraat.

Bij ons de GROOTSTE SORTERING der beste artikelen voor de LAAGSTE PRIJZEN

Vraagt onze meer uitgebreide prijslijst 1966.

Sinds 1926 het voordeligst adres.

Geen voorbeeld, maar noodmaatregel

Zo noemt Georg Zeusz in „Der Imkerfreund” 10/64 de (mis)handelingen, die hij zijn volken soms in de winter laat ondergaan. Wij houden doorgaans van absolute rust in en om onze kasten en we zijn doodsbenauwd, als er door welke oorzaak dan ook in onze stal de rust verstoord wordt. Toch kunnen de handelingen van G. Z. ons er misschien toe brengen op een gegeven moment niet al te angstig te zijn maatregelen te nemen, waardoor erger voorkomen wordt. Hij imkert in enkelwandige Zanderkasten. In de herfst worden zijn volken als regel versterkt en hij overwintert zijn volken op 8 ramen (zoals in zijn omgeving gebruikelijk is), zonder honingkamer.

Uit een zekere nieuwsgierigheid, maar ook om zich inzicht te verschaffen in de winterzit, controleert hij alle volken in de winter enige keren door een doorzichtige afdekking. Zo kan hij de volkssterkte en de zit controleren, terwijl ook van de voedselvoorraad een en ander te zien is. Hierbij licht hij dan met een zaklantaarn in de ratengangen. Soms neemt hij de gehele afdekking er af. De bijen wellen dan even omhoog, maar na enige minuten zoeken ze hun oude plaats weer op. Hoe kouder het is, hoe sneller dit gebeurt.

Ook heeft hij herhaaldelijk ervaren, dat bijentransport in de winter ongevaarlijk is. Eéns vielen bij dat transport 3 volken van 1 m hoogte op straat bij 8° vorst. De afdekking vloog er af en enkele raten vielen er uit. Enige bijen, die wegvlogen, verstijfden in de sneeuw. In het voorjaar bleken deze volken geen schade te hebben ondervonden.

De voorjaarsecontrole

Deze houdt hij steeds bij de eerste reinigingsvlucht. De afdekking wordt dan weggenomen en de volkssterkte, broedstand en voedselvoorraad gecontroleerd. Nooit werd daarbij een koningin gebald.

Enige jaren geleden overwinterde hij enkele volken op „zomerbouw”, dus met honingkamer bovenop. Het enige nadeel, dat hij ondervond, was: geschimmelde raten. In de strenge winter 1962/63 echter dwong deze handelwijze hem tot spektakulaire noodmaatregelen. In het najaar had hij 12 van de 40 volken met honingkamer ingewintert. In de broedkamer hingen 6 raten, in de honingbak 7. De ruimte tussen de bovenkant van de broedraten en de onderkant van de honingkamerraat bedroeg 15 mm. Deze geringe afstand was in die strenge winter te groot en de bijen konden hem niet overbruggen. Sommige volken waren geheel in de broedkamer getrokken, andere hielden zich geheel in de honingkamer op. De meeste volken hadden juist de bak gekozen, waarin zich het minste voedsel be-

vond, zodat ze de winter zeker niet zouden overleven, als er niet werd ingegrepen.

Op winterreis

De volken bevonden zich op een stand, die zich 10 km van huis bevond. Op 7 januari 1963 begon hij de operatie. De volken werden reisklaar gemaakt. De bakken, waarin geen bijen zaten, werden afgenomen. De met bijen bezette bakken werden van een geïmproviseerde bodem voorzien. De hierbij vrijkomende ramen met voer werden in de kelder thuis opgeborgen. Op dezelfde dag werden 5 volken in de kofferruimte van een auto en op de achterzitting naar huis gehaald en in een kelder geplaatst bij een temperatuur van +2° C. Bij het uitladen viel een honingbak met bijen van de schouder in de sneeuw. Deksel en bodemplank vlogen er af en diverse raten er uit. De koningin werd hierbij gedood.

De kelderbehandeling

Op 9 januari werden de volken in de kelder onder handen genomen. In de kast liet hij het raam met de koningin en twee met bijen bezette ramen hangen. De overige met bijen bezette ramen werden ergens in de kelder neergezet. De winterzit werd opnieuw ingericht tot totaal 7 ramen, zó, dat iedere gang tussen de raten minstens aan één zijde voer bevatte. De overblijvende ramen met bijen werden in de lege onderbak geslagen. De bijen verzamelden zich spoedig tot een tros. Het moerloze volk (gevallen) werd met een ander verenigd, door het af te slaan.

Op 7 februari werden weer 5 volken op dezelfde wijze naar huis vervoerd en behandeld. Bij twee van deze volken volstond hij alleen met de raten te verhangen (voer bijhangen).

Op 9 februari bleek, dat 4 volken, die normaal op 8 ramen waren ingewintert, door het voedsel heen waren. Ter afwisseling werden ze nu op de stand behandeld bij -2° C., zoals boven beschreven. Drie volken werden daarna mee naar huis genomen en in de kelder opgesteld; één volk bleef op de stand.

Behandeling bij kaarslicht

De behandeling gebeurde meestal als het donker was met behulp van een zaklantaarn, terwijl twee kaarsen op de rand van de kast werden opgesteld. (Er wordt niet vermeld, voor welke heilige deze kaarsen bedoeld waren). Slechts een enkele bij vloog in het kaarslicht. Op de stand werd in de namiddag gewerkt, waarbij rook werd gebruikt, zoals dat in de zomer gebeurt.

Resultaat

Na 24 uur zaten alle volken rustig in wintertros in de omgeving van het vlieggat. Mogelijk is dit te verklaren uit het hoger zuurstofverbruik tengevolge

van het bruisen. Alle behandelde volken winterden normaal uit en vertoonden geen verschillen met andere volken.

Hoewel we in geval van nood wel tot eenzelfde behandeling zouden durven besluiten (om erger te voorkomen), zouden we toch de risico's tot het uiterste beperken bij het inwinteren, zodat dergelijke buitensporige handelingen achterwege kunnen blijven. Het moge tevens een waarschuwing zijn voor degenen, die graag inwinteren met een honingkamer boven de broedbak.

Pam.

Onze Imkersagenda

Zaterdag 16 april: Bijenmarkt Dordrecht

Zaterdag 7 mei: Algemene vergadering der Vereniging tot Bevordering der Bijenteelt in Nederland. Na de binnenkort te houden hoofdbestuursvergadering worden de stukken aan de afdelingen toegezonden. Zie verder de berichten in dit nummer.

SPEURBIJTJES

Tarief: tot 20 woorden f 2,50, elke 4 woorden meer f 0,50. Bij vooruitbetaling te voldoen op gironummer 873335 t.n.v. Drukkerij Maastricht en Verhoeven te Arnhem, met vermelding „Speurbijtjes“. Inzendtermijn: vóór de 10e van de maand. Opgegeven „Speurbijtjes“ waarvan de betaling nog niet is ontvangen zullen niet worden geplaatst.

TE KOOP: Alles wat voor en bij een bij nodig is. Simplex-kasten, enkel- en dubbelwandig; spaarkasten en V.S.-kasten, alle in prima staat, met ramen en rooster; uitgeb. broed- en honingramen, ramen, bijenkappen, slingers, observatiekasten, enz. Bijenpark Brulleman, Breukelen, Zandpad 42a. Telefoon 03462-1303. Van ouds bekend.

TE KOOP: Prima bijenvolken op zes ramen, in Simplex-kasten en korven. Alles onder volle garantie. Het van ouds bekende adres: Bijenpark Brulleman, Breukelen, Zandpad 42a. Telefoon 03462-1303.

TE KOOP: Gebruikte bijenkorven zonder gebreken; nieuwe zwermkiepsen; vlechtriet, enz. Bijenpark Brulleman, Breukelen. Telefoon 03462-1303.

GEVRAAGD: Bijenvolken, in kasten en korven, worden tegen contante betaling aan huis afgehaald. Het van ouds bekende adres om zaken mee te doen: Bijenpark Brulleman, Breukelen. Telefoon 03462-1303.

HONING MET EERSTE PRIJZEN BEKROOND. U koopt dus bij ons de allerbeste kwaliteit Klaverhoning f 2,20; Fruithoning f 2,25; Lindehoning f 2,25 per kg. Minimum afname 25 kg. Bij groot kwantum speciale prijzen. Zeer speciale aanbieding: Als U bij ons honing koopt, leveren wij U honingflessen met deksel voor 9 cent, niet franko. Bijenpark Brulleman, Breukelen, Zandpad 42a. Tel. 03462-1303. Van ouds bekend. Verzending ook naar België mogelijk.

TE KOOP GEVRAAGD: Spaarkasten en honingslinders. Bijenpark Brulleman, Zandpad 42a, Breukelen. Telefoon 03462-1303.

TE KOOP: 3-raams honingslinders vanaf f 35,—. Bijenpark Brulleman, Zandpad 42a, Breukelen. Tel. 03462-1303.

GEVRAAGD: Allerlei oude gebruiks- en siervoorwerpen op het gebied van de bijenteelt. Bijenstand „De Bijenkorf“, Faas Eliaslaan 10, Baarn. Telefoon 02954-4266.

GEVRAAGD: Een observatiekast en alle soorten inlandse honing alsmede gezuiverde bijenwas. Bijenstand „De Bijenkorf“, Faas Eliaslaan 10, Baarn.

GEVRAAGD: Gebruikte bijenkorven, zes-raams kastjes en verzendkistjes voor zwermen. Bijenstand „De Bijenkorf“, Faas Eliaslaan 10, Baarn. Telefoon 02954-4266.

TE KOOP: Lindehoning, nieuwe oogst, à f 2,20 per kg; Klaverhoning (wit) à f 2,20 per kg; Boekweithoning à f 2,00 per kg; Acaciahoning à f 2,80 per kg; Fruithoning à f 2,40 per kg; Koolzaadhoning à f 2,00 per kg; Heidehoning à f 4,— per kg; in bussen van 25 kg. Bij afname van meer dan 100 kg speciale kortingen. Bijenstand „De Bijenkorf“, Faas Eliaslaan 10, Baarn. Telefoon 02954-4266.

GEVRAAGD: Alle soorten Bijenvolken, zowel korven als kasten en alle bijenteeltbenodigdheden, tegen contante betaling, en aan huis afgehaald. Bijenstand „De Bijenkorf“, Faas Eliaslaan 10, Baarn.

AANGEBODEN: Lege Bijenkasten en -korven, losse randen, roosters, raampjes, en wat er verder nodig is op bijenteeltgebied. Alles in prima staat. Bijenstand „De Bijenkorf“, Faas Eliaslaan 10, Baarn.

EXTRA AANBIEDING: Prima bijenkasten en -korven in prijzen van f 5,— tot f 25,—. Zinken moerroosters f 1,20. Bijenstand „De Bijenkorf“, Baarn. Telefoon 02954-4266.

WIE HEEFT voor een jonge imker ca. 10 bijenvolken te koop? Eventueel in genormaliseerde bijenkasten. J. Verhaegh, St. Josephstraat 18, Horst (L.).

GEVRAAGD: Jaargangen van „De praktische imker“ 1907 t.m. 1914 verder 1917, 1919, 1921, 1922, 1923, 1931 en 1934, 1935. Brieven met prijsopgave aan A. P. Posthumus, Schulpweg 216, Rotterdam-23.

TE KOOP: 6 kasten met bijen f 175,—. J. Westerhof, Nordhornschestraat 19, Denekamp.

GEVRAAGD: De volgende jaargangen van „St. Ambrosius“ 1922 t.m. 1927, 1929, 1930, 1942, 1949, 1951, 1961 t.m. 1964. Brieven met omschrijvingen en prijsopgaven aan: A. P. Posthumus, Schulpweg 216, Rotterdam-23.

TE KOOP: 4 stuks goedbevolkte Simplexkasten. V. H. Overmars, G. J. Kuiperstraat 6, Olst (Ov.). Tel. 05708-425.

GEVRAAGD: Alle soorten Inl. Bijenhoning, ruwe/zuivere Bijenwas/Propolis. Honing-, Was- en Kaarsenindustrie „Arkadia“, Lochem. Telefoon 05730-1827.

TE KOOP: 4 bevolkte bijenkasten, 3 raams honingslinder en ander bijenmateriaal. B. van Buuren, Deken de Lanckstraat 9, Nijmegen.

STERKE PERSDOEKEN 100 x 120 cm voor honing en was. O. J. van der Baan, Touwslagerij sinds 1820. Drachten. Telefoon 05120-2004.

TE KOOP: Een honingslinder voor 3 of 6 raampjes met dubbele zeef en 3 bijenkasten. Alles in prima staat. Tegen elk aannemelijk bod. J. Schardam, Nieuwe Haven 64, Edam (N.H.).

TE KOOP: Bijenkasten in goede staat, model Simplex dubbelwandig met rooster, uitlaat, reisraam enz. à f 12,50; 6-raams kastjes met voederrand à f 5,00; handkolbtoestel à f 7,50. Joh. M. Ydo, van Rechterenstraat 97, 's-Gravenhage. Giro 229088.

TE KOOP: Bijenboeken, in één koop f 35,—, nl.: Schotman, De Roever, Joustra, Bruisten, Dr. Minderhoud, G. Nixon, T. W. Cavan, Maeterlink, Fickner Edwards, George Rendel, en Jaargangen 1946 tot 1966. Brieven aan Joh. M. Ydo, van Rechterenstraat 97, 's-Gravenhage, Giro 229088.

TE KOOP: 23 bijenvolken. J. Zwierink, v. Breestraat 21huis, Amsterdam. Telefoon 020-798723.

TE KOOP: 4 goed bevolkte bijenkasten, 20-raams. Ook per stuk. Bevr.: H. Tunnessen, Rozenstraat 40, Tilburg.

GEVRAAGD: Maandschrift, 1902, 1903, 1904, 1909, 1915 en Pract. Imker 1907/1912, 1914/1917. J. Spaans, W. de Zwijgerlaan 7, Putten (Gld.).

AANGEBODEN: Zo als steeds reserve volken op 6 of 10 ramen. C. B. van Wijnen, Julianastraat 4, Poortugaal.

TE KOOP: Prima bijenvolken op 6-, 7- en 10 ramen. Prijs per volk resp. f 28,—, f 31,— en f 37,50. M. A. v. d. Hurk, Molenstraat 31, Heesch.

TE KOOP: 12 bevolkte compl. reiskasten. 2 br. en 1 Hon. k. Uitgeb. ramen. Nog Bijenvolken te huur voor fruit. Na 18.00 uur, G. B. te Hennepe, Adm. de Ruitersstraat 90, Aalten (Gld.).

VERZAMELAAR VAN BIJENLITERATUUR VRAAGT naar Bijenboeken en Maandschriften, ook Franse, Duitse en Engelse. Ook genegen te ruilen. Br. Vincentius, Bijenstand Mookerheide, Mook.